

2022. évi XLV. törvény végső előterjesztői indokolása az egyes adótörvények módosításáról¹

Általános indokolás

HELYI ADÓK

A helyi adókról szóló törvény módosítása jóval átláthatóbbá, könnyebben teljesíthetővé teszi az egyszerűsített iparüzési adóalap-megállapításra vonatkozó szabályozást.

Részletes indokolás

A 64. §-hoz

Az egyszerűsített iparüzési adó-megállapításra vonatkozó hatályos szabályozás

A hatályos helyi adószabályok értelmében külön-külön egyszerűsített iparüzési adóalap-megállapítási szabály és külön eljárási rendelkezés vonatkozik a 8 millió forintot meg nem haladó nettó árbevételű vállalkozóra, az átalányadózó vállalkozóra, a KATA alanyára, a KIVA alanyára. Ez a sokféle, egymást részint átfedő adóalap-megállapítási rendszer nehezíti az áttekinthetőséget, az adóalap-megállapítási módok közötti választás külön mérlegelést igényel. A szabályok több, mint egy évtizedre visszatekintő többszöri módosítása miatt az egyes rendelkezések nem kellően összecsiszoltak, ami a mindennapi joggyakorlatot és jogértelmezést széttartóvá, nehézkessé teszi. Az adórendszer egésze szintjén mindez a rendszer bonyolultságát növeli, a szabályozás szintjén pedig összetett, sokszor egymást átfedő szabályokat, eltérő eljárási rendet, eltérő adóhatósági, adózói joggyakorlatot eredményez.

Ezért a Javaslat megújítja az iparüzési adó egyszerűsített megállapítási módját, s háromféle jelenlegi módszert egyféle adóalap-megállapítási mód vált fel.

A jogosultak köre, a bevétel fogalma

A Javaslat szerint valamennyi olyan vállalkozó, amelynek az adóévi bevétele - éves szinten számítva, azaz 12 hónapnál rövidebb adóév esetén a működés naptári napjai alapján évesítve - a 25 millió (a személyi jövedelem-adótörvény szerinti átalányadót választó kereskedők esetén a 120 millió) forintot nem haladja meg, jogosulttá válik az iparüzési adóalapja egyszerűsített megállapítására. A bevétel-alapú differenciálás illeszkedik az adó forgalmi adó jellegéhez, képes jól leírni a vállalkozás méretét, s egyben biztosítja, hogy mindazon vállalkozók, amelyek jelenleg alkalmazzák az egyszerűsített adóalap-megállapítás valamely fajtáját, élhessenek az új modell biztosította egyszerűbb szabályokkal.

Figyelemmel arra, hogy a Javaslat szerint az egyszerűsített adóalap-megállapításra való jogosultság feltétele az, hogy a vállalkozó éves szinten számított bevétele a 25 millió forintot (120 millió forintot) ne haladja meg, a helyi adókról szóló 1990. évi C. törvény (a továbbiakban: Htv.) Javaslat szerinti módosítása azt is rögzíti, hogy az egyes adózói csoportokban mit kell bevétel alatt érteni. Eszerint a személyi jövedelemadóról szóló törvény hatálya alá tartozó magánszemély vállalkozó esetében a személyi jövedelemadóról szóló törvény szerinti bevétel, egyéb vállalkozó esetén pedig a Htv. szerinti nettó árbevétel (Htv. 52. § 22. pont) kell bevételnek tekinteni (a KATA alanyok esetén utóbbi a kisadózó vállalkozások tételes adójáról szóló törvény szerinti bevétel). Ez azt jelenti, hogy az Szja. adóalanynak, a KATA adóalanynak nem kell külön kimunkálni a Htv. szerinti nettó árbevétel összegét.

¹ Megjelent: Indokolások Tára 2022/113. Lásd: 2010. évi CXXX. törvény 18. § (4)-(5).

Az egyszerűsítés lényege

Az egyszerűsített adóalap-megállapítás főszabálya szerint a kisvállalkozónak a helyi iparüzési adóalapját nem kell megállapítania, bevallást nem kell benyújtania és - mert az adóalap tételes összegű - az adóalapját nem kell megosztania a települések között.

A Javaslat szerinti új modell szerint a kisvállalkozónak adóelőleget évente csak egyszer kell fizetnie, s amennyiben a kisvállalkozó bevétele az adott bevételi sáv felső határát nem haladja meg az adóévben, akkor az adóévre fizetett adóelőleghez képest további adót sem kell fizetnie (az adóelőleg, bevallás benyújtása nélkül a Htv. szövege alapján végleges adóvá válik).

Ha pedig a vállalkozó adóévi bevétele annak a bevételi sávnak az alsó határa alatt marad, amelyben az előző adóévi bevétele alapján tartozott, akkor visszatérítendő adója keletkezik, melyet visszakérhet bevallás benyújtása mellett.

Egyszerűen fogalmazva: ha a kisvállalkozó adóévi bevétele az előző adóévben is irányadó bevételi sávhatárt nem lépi át, az évi egyszeri adó(előleg) fizetésen túlmenően az adóéven belül más - adókötelezettséggel összefüggő - teendője nincs.

Az egyszerűsített adóalap

Az egyszerűsített iparüzési adóalap-megállapításra jogosult kisvállalkozók egyszerűsített iparüzési adóalapja az adóévi bevételük nagyságától függően sávosan differenciált, (a székhelyük és a telephelyeik fekvése szerinti) önkormányzatonként azonos nagyságú, tételes összeg lehet. A Javaslat három bevételi sávot és ahhoz tartozó tételes adóalapot határoz meg. A bevételi sávokat éves szinten kell tekinteni, tehát 12 hónapnál rövidebb adóév esetén napi időarányosítással kisebb a bevételi sáv összege is.

Eszerint a vállalkozó székhelyére és a telephelyére/telephelyeire jutó adóalap 2,5-2,5 millió forint, ha a vállalkozó bevétele a 12 millió forintot nem haladja meg, valamint 6-6 millió forint, ha a vállalkozó bevétele a 12 millió forintot meghaladja, de a 18 millió forintot nem haladja meg. Az adóalap 8,5-8,5 millió forint, ha a vállalkozó bevétele a 18 millió forintot meghaladja, de a 25 millió forintot nem haladja meg. Utóbbi kategóriába tartozik az a kisvállalkozó, aki a személyi jövedelemadóról szóló törvény szerinti átalányadózó kiskereskedő és bevétele éves szinten nem több, mint 120 millió forint.

Amennyiben az adókötelezettség 12 hónapnál rövidebb (például kezdő vállalkozás esetén, a vállalkozás megszüntetése esetén, vagy adott településen, ha a kisvállalkozás adóév közben telephelyet nyit vagy zár be), akkor a Htv.-ben rögzített összegű tételes adóalapnak csak az időarányosan kisebb részét kell figyelembe venni adóévi adóalapként.

Az iparüzési adóalap-megállapítási módszer időbeli és területi hatálya

A kisvállalkozó a tételes adóalap-megállapítási módszert csak a teljes adóévre választhatja, s a döntése - erre vonatkozó külön, évenkénti bejelentés nélkül - mindaddig érvényes, amíg azt vissza nem vonja.

Fontos összefüggés, hogy ha a - bevétel-nagysága okán - arra jogosult vállalkozó úgy dönt, hogy az egyszerűsített adóalap-megállapítást választja, akkor adóalapját a székhelye és valamennyi telephelye fekvése szerinti önkormányzat felé így kell megállapítani, s az erről szóló bejelentést a rá irányadó módon (adóbevallásában vagy telephely-nyitás, székhely-áthelyezés esetén a településre való bejelentkezésekor) valamennyi érintett (székhely, telephely szerinti) önkormányzat felé külön-külön meg kell tennie. Más szóval, a tételes adóalap-megállapítási módszert választó kisvállalkozó mind a székhelyén, mind valamennyi telephelyén csak e módszer alkalmazásával állapíthatja meg az iparüzési adóalapját.

A módszer bejelentésére vonatkozó szabályok

A Javaslat szerinti adóalap-megállapítási módszer választását a kisvállalkozó annak az adóévnek az ötödik hónapja utolsó napjáig köteles bejelenteni, amelyben e módszert először kívánja alkalmazni (tehát 2023-ban, a 2023-ban kezdődő adóévre 2023. május 31-ig). A bejelentés az előző adóévről szóló adóbevallási nyomtatványon tehető meg (tehát 2023-ban a 2022. adóévről szóló adóbevallási nyomtatványon). A jogelőd nélkül adóköteles tevékenységet végző kisvállalkozó esetén a Javaslat lehetővé teszi azt is, hogy első adóévére is választhassa az adóalap-megállapítási módszert, mégpedig ezen, első adóévről szóló bevallásán jelölve e tényt. (Tehát a 2023. évben jogelőd nélkül kezdő vállalkozó a 2023. adóévére is alkalmazhatja az egyszerűsített adóalap-megállapítást, amit a 2024-ben benyújtandó bevallásán jelölhet.) Fontos, hogy ezen vállalkozói csoportot jelenleg sem terheli előleg-fizetési kötelezettség, s külön bejelentkezési kötelezettség sem vonatkozik rá, ha nyilatkozik Htv. szerinti telephelye címéről.

Mindezek alapján az adóalap-megállapításra vonatkozó külön, előzetes bejelentésre, bejelentési nyomtatvány kitöltésére főszabály szerint nincs szükség, sőt a módszer alkalmazásáról szóló döntést az adóév május 31-ig elégséges meghozni.

Ha a kisvállalkozó folyamatos működése közben e módszert alkalmazza és újonnan nyit telephelyet valamely önkormányzat illetékességi területén vagy székhelyét oda áthelyezi (más szóval a településen iparüzési adóalanyként megjelenik), akkor a Javaslat szerint az ezen új, iparüzési adókötelezettségi helyszínen az illetékes önkormányzati adóhatóság felé a bejelentkezésekor (bejelentkezési, változás-bejelentési nyomtatványon) köteles bejelenteni, hogy kisvállalkozóként a tételes adóalap-megállapítást választotta. Ennek az az oka, hogy az adóalap-megállapítási módszer az egész évre és valamennyi, adókötelezettséggel érintett településre egyaránt vonatkozik, az év közben telephelyet nyitó, székhelyét áthelyező kisvállalkozó esetén ugyanakkor e tényt nem ismeri az új telephely, székhely szerinti adóhatóság.

A módszer megszüntetése, alkalmazhatóságának megszűnése

Amennyiben a korábban a tételes iparüzési adóalap-megállapítást választó kisvállalkozó valamely adóévben már nem szeretné adóalapját ezen módszer alkalmazásával megállapítani, az erről szóló bejelentését az adóév ötödik hónapjának utolsó napjáig teheti meg az adóhatóságnak. E bejelentéssel egyidejűleg adóelőleg bevallására is köteles, hiszen e döntése eredményeként iparüzési adóalap-megállapítására az általános szabályok válnak irányadóvá. Az így bevallandó adóelőleg első részlete az adóév május 31-ig (az előleg-bevallással egyidejűleg) esedékes az előző adóévi adó összegével egyezően, a másik adóelőleg pedig a következő adóév harmadik hónapjának 15. napjáig ezen összeg felével egyező összegben.

A Javaslat szerint, ha az egyszerűsített adóalap-megállapítást választó esetén - az előzetes várakozásokkal ellentétben - az adóévi (évesített) bevétel meghaladja a 25 millió, illetve 120 millió forint küszöbértéket, akkor az egyszerűsített adóalap-megállapítás nem alkalmazható az adóévben és az adóévet követő adóévben. Ekkor, az adóévet követő évben benyújtandó bevallásban vagy az általános szabályok szerint kell megállapítani az adó alapját és teljesíteni az adókötelezettségét, vagy ha az adózó KIVA-alanya, úgy választhatja a KIVA-alanyokra irányadó, Htv. 39/B. §-ában meghatározott egyszerűsített adóalap-megállapítást is.

Egyes eljárási kérdések

A Javaslat szerinti tételes adóalap-megállapítás egyik jelentős egyszerűsítési vívmánya, hogy ha a kisvállalkozó ezt az adóalap-megállapítási módszert választja, akkor adóját adóbevallás benyújtása nélkül, évente egyszer, az adóévet követő év ötödik hónapjának utolsó napjáig köteles megfizetni.

Amennyiben pedig az adóévi adó összege nem haladja meg az adóévre - az adóév ötödik

hónapjának utolsó napjáig - fizetett adóelőleg összegét, akkor úgy lehet tekinteni, hogy a kisvállalkozó - szándéka szerint - az adóelőleg megfizetésével már eleget tett az éves adófizetési kötelezettségének. Ilyen esetben tehát az adózónak az előző adóévre tényleges adófizetési kötelezettsége nem áll elő (az adóévre fizetett előleg összege lefedi az éves adó összegét).

A fenti adófizetési rendszer jellegéből ugyanakkor az következik, hogy a tételes, egyszerűsített iparüzési adóalap-megállapítást választó kisvállalkozót valamennyi adóévre terheli egy egyszeri, az adóév ötödik hónapjának utolsó napjáig esedékes adóelőleg-fizetési kötelezettség.

Ezen, fizetendő adóelőleg összege pedig - főszabály szerint - az általa az előző adóévre fizetendő adó összegével azonos. Ez azt jelenti, hogy az egyszerűsített iparüzési adóalap-megállapítás alkalmazása első évében az adóelőleg tipikusan eltér az adóévi tényleges adótól, ami feltételezi, hogy a kisvállalkozónak az egyszerűsített iparüzési adóalap-megállapítás első adóévről még kell bevallást benyújtania. Tehát például 2023-ban a 2022. évi adóösszeget kell előlegként megfizetni, ami jellemzően más összeg lesz, mint a 2023. évi tételes adóalap szerinti adó összege. Ennélfogva a kisvállalkozónak 2024-ben bevallást kellene benyújtani a különbözet rendezése (bevallása és megfizetése, illetve visszatérítése) miatt. A módszer alkalmazásának második évétől e probléma nem áll fenn.

Annak érdekében, hogy az előleg minél inkább igazodjék a végleges adóhoz, illetve minél kevesebb esetben kelljen bevallást adni az egyszerűsített adóalap-megállapítás első adóévről, az indítvány új előleg-összeget fogalmaz meg ezen adóévre, azon vállalkozók számára, amelyek az előző adóévi bevételi adatok alapján is kisvállalkozónak minősülnének. Ezen adóalanyi csoport számára az adóelőleg összegét az új adóalap-megállapítási módszer alkalmazásának első évében az előző adóévi bevételből kiindulva kell megállapítani. Például: ha az előző adóévi (12 hónapnál rövidebb adóév esetén évesített) bevétel nulla és 12 millió forint közé esik, akkor az adóelőleg alapja 2,5 millió forint. Az adóelőleg összege ezen előleg-alap és az önkormányzati adómérték szorzata (2%-os adómérték esetén 50 ezer forint). Ha a kisvállalkozó előző adóévi bevétele több, mint 25 millió forint vagy - kiskereskedő átalányadózó esetén - több, mint 120 millió forint, akkor a főszabály marad érvényben, azaz az előző adóévi adóval egyező előleget kell megfizetni.

Jelentős adminisztrációs egyszerűsítés azonban az adóelőleg-fizetési kötelezettség kapcsán az, hogy a kisvállalkozót ilyen esetben az adóelőleg-fizetésről adóbevallás-benyújtási kötelezettség nem terheli.

A kisvállalkozó adóbevallás benyújtására abban az esetben köteles, ha az előző adóévi bevétele nagyságának a korábbi évhez képesti változása okán a Javaslat szerinti tételes adóalap-mérték esetében változik (azaz adóalap-sávot vált). Ekkor - a bevallás-benyújtással egyidejűleg - meg kell fizetnie a különbözeti adó összegét (ha bevétele a sáv felső határát haladja meg), illetve ez esetben az adóévre fizetendő adóelőlege összege is emelkedik, a magasabb bevételű sávnak megfelelően (ennek esedékessége azonos a még fizetendő adó megfizetésének esedékességével). Bevallás-benyújtási kötelezettség ezen túlmenően a kisvállalkozás megszüntetése, megszűnése, egyéni vállalkozás szünetelése kapcsán merül fel, vagy ha az év közben a vállalkozó a telephelyét megszünteti, székhelyét áthelyezi (ekkor előfordulhat az, hogy az előleg összege eltér a végleges adó összegétől, illetve az is, hogy soron kívüli bevallás-benyújtási kötelezettség áll fenn az Art. alapján).

Az egyszerűsített adóalap-megállapítás első ízben való alkalmazása

Abban az évben, amelyben a kisvállalkozó első ízben alkalmazza a tételes adóalap-megállapítási módot, s így egy, az általános szabályok szerint benyújtott korábbi adóbevallása alapján az adóév harmadik hónapjának 15. napjára adóelőleg-kötelezettsége van, akkor ezt a korábban bevallott előleget annak esedékességekor (az adóév harmadik hónapjának 15. napjáig) köteles megfizetni (tehát 2023-ban meg kell fizetni a 2023. március 15-i előleget).

Ebben az esetben a kisvállalkozó által megfizetett adóelőleg-részlet a tételes adóalap-megállapítást választó kisvállalkozók számára előírt, az adóév ötödik hónapjának utolsó napján esedékes adóelőleg összegébe beszámít, s így adóelőleg-fizetési kötelezettsége az adóév ötödik hónapjának utolsó napján

csak a már megfizetett adóelőleg-részlet és a tételes adóalap-megállapítást választó kisvállalkozók számára előírt adóelőleg különbözetének erejéig áll fenn.

Az adóalap-megállapítási módszer alkalmazásának első adóévében tehát például 2023-ban, az adóév május 31-i esedékességgel két jogcímen áll, állhat fenn fizetési kötelezettség: ha a 2022. adóévre felmerül fizetendő adó (a bevallott adó magasabb, mint a 2022-ben teljesített adóelőleg), valamint a 2023. évre vonatkozó előleg megfizetése, mely utóbbi összegbe a 2023. március 15-én már megfizetett előleget be lehet számítani.

A módszer alkalmazásának második évében, tehát például 2024-ben, már csak egy teendő marad, ha az adózó a bevétele a bevételi sávot nem lép át: 2024. május 31-ig kell előleget fizetni a 2024. évre.

Egyéb szabályok

A Javaslat általános jelleggel rögzíti, hogy a kisvállalkozó, aki a lényegesen egyszerűsített, új tételes adóalap-megállapítást alkalmazza, sem törvényi, sem önkormányzati rendeleti adómentességre, adókedvezményre, adócsökkentésre nem jogosult. Ennek az az oka, hogy a sok esetben alacsony összegű adóelőny csak adóbevallás benyújtásával érvényesíthető (az adóelőny igénybevételéről dönteni és értesíteni kell az adóhatóságot, az nem automatikus), bevallás benyújtása esetén ugyanakkor a módszer kifejezetten nem lesz egyszerű. Az az adózó, amely nagyobb összegű önkormányzati adókedvezményre (beruházási kedvezményre) jogosult célszerű, ha az általános szabályok szerint állapítja meg az adóalapját.

A Javaslat az egyszerűsített adóalap-megállapítási módszerek számának csökkentése miatt strukturáját tekintve átszerkeszti a Htv. 39/A-39/B. §-ait. Ennek eredményeként a 39/B. § tartalmazza majd a kisvállalati adó hatálya alá tartozó vállalkozó (KIVA-alany) által választható egyszerűsített adóalap-megállapítási módszer szabályait. A módosítás ezen módszer tartalmi elemeit a hatályos szabályokhoz képest nem változtatja meg, azaz a Javaslat e tekintetben csak jogtechnikai módosítást tartalmaz.

Az új KATA alanyaira vonatkozó átmeneti szabály

A hatályos szabályok szerint a kisadózó vállalkozók tételes adója (új KATA) alanya az iparüzési adóban egyszerűsítetten is megállapíthatja adóalapját (székhely, telephely szerinti önkormányzatonként 2,5-2,5 millió forint). E vállalkozónak csak akkor kell - a 2022. évről 2023. január 15-ig - iparüzési adóbevallást benyújtania, ha valamely adókedvezményt, adócsökkentést kíván igénybe venni, vagy az adóéven belül a KATA-fizetési kötelezettsége valamely okból szünetelt.

A Javaslat szerint a Htv-be illesztendő új, tételes adóalap-megállapításról szóló előírások értelmében - bevételük nagyságára figyelemmel - az új KATA-alanyok is jogosultak ezen adóalap-megállapítási módszert választani.

Az új KATA-t nem alkalmazó vállalkozóknak a Javaslat szerint a Htv-be épülő új, egyszerűsített adóalap-megállapításról szóló döntésüket a 2022. adóévről szóló bevallás esedékességéig, azaz 2023. május 31-ig van lehetőségük meghozni és azt az előző adóévről szóló adóbevallásban jelezni az önkormányzati adóhatóságok felé.

Annak érdekében, hogy az új KATA-t alkalmazók számára is 5 hónap álljon rendelkezésre 2023-ban az egyszerűsített adózásról szóló döntésre, a Javaslat számukra is lehetővé teszi, hogy amennyiben a 2022. évről adóbevallás-benyújtására kötelesek, azt csak 2023. május 31-ig tegyék meg (a jelenleg irányadó 2023. január 15-e helyett).

Az adózási adminisztráció megkönnyítése érdekében ugyanakkor a Javaslat szerint a Htv. azzal vélelemmel él, hogy - függetlenül attól, hogy az új KATA-alany adózónak a 2022-es adóévről van-e vagy nincs bevallás-benyújtási kötelezettsége - alkalmazni kívánja a 2023. január 1-jétől hatályos egyszerűsített iparüzési adóalap-megállapítást a 2023. adóévre. Ezen törvényi vélelem azt eredményezi, hogy e vállalkozói körnek nincs semmilyen adminisztratív teendője, amennyiben élni

kíván a Htv. - 2023. január 1-jétől hatályos - 39/A. §-ában szabályozott egyszerűbb iparűzési adózással.

Ezt a vélelmet természetesen az új KATA alanya megdöntheti azzal, ha - a 2022. adóévről szóló bevalláson vagy a bejelentkezési, változás-bejelentési nyomtatványon - közli, hogy 2023-ban nem kíván élni a Htv. 39/A. § szerinti egyszerűsített iparűzési adóalap-megállapítás lehetőségével. Ekkor azonban - értelemszerűen - az „általános” adózási módra vált, s így adóelőleget is kell bevallania a 2023. január 1-jétől 2024. június 30-ig terjedő adóelőleg-fizetési időszakra, mégpedig 75 ezer forintot, melyet két részletben kell megfizetni. 2023 május 31-i esedékességgel 50 ezer forintot, 2024. március 18-i esedékességgel 25 ezer forintot.